

Çizgi Roman ve Okuduğunu Anlama

Comic Book and Reading Comprehension

Büşranur Erol^{1*}, Fatih Çetin Çetinkaya²

¹ Bağımsız Yazar, Düzce, Türkiye.

² Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Düzce, Türkiye.
ror.org/04175wc52

*Sorumlu yazar/Corresponding author:
busranur.erol.edu@gmail.com

Öz: Bu araştırmanın amacı eğitici çizgi roman kitaplarının ilkököl düzeyindeki öğrencilerin okuduğunu anlama becerisine etkisini incelemektir. Çalışmada gruplar rastgele seçildiğinden araştırma deseni olarak yarı deneysel desen kullanılmıştır. Çalışma grubunu Düzce ili Merkez ilçesinde bulunan ilkököl 3. sınıf düzeyindeki 36 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada bilim insanlarının biyografilerini anlatan üç adet çizgi roman kitabı deney grubuna, aynı bilim insanlarının biyografilerini anlatan üç adet resimli çocuk kitabı kontrol grubu öğrencilerine okutulmuştur. Deneysel işlem öncesinde ve sonrasında olmak üzere öğrencilere araştırmacılar tarafından hazırlanan "Okuduğunu Anlama" testi uygulanmıştır. Uygulanan testler sonucu istatistiksel değerlendirmeler yapılarak normal dağılım varsayımının sağlandığı tespit edilmiştir. Bu tespit doğrultusunda verilerin analizinde parametrik test olarak bağımsız gruplar *t*-testi kullanılmıştır. Verilerin analizinin yapılmasının ardından hem eğitici çizgi roman kitaplarının hem de resimli çocuk kitaplarının okuduğunu anlamayı olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Deney sonucunda iki grup arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Biyografi, Çocuk edebiyatı, Eğitici çizgi roman, Okuduğunu anlama

Abstract: The aim of this study is to examine the effect of educational comic books on the reading comprehension skills of primary school students. Since the groups were randomly selected in the study, quasi-experimental design was used as the research design. The study group consisted of 36 students in the 3rd grade level of primary school in the central district of Düzce province. In the study, three comic books about the biographies of scientists were read to the experimental group and three illustrated children's books about the biographies of the same scientists were read to the control group students. The "Reading Comprehension" test prepared by the researchers was applied to the students before and after the experiment. As a result of the tests applied, statistical evaluations were made and it was determined that the assumption of normal distribution was met. In line with this determination, independent groups *t*-test was used as a parametric test to analyze the data. After the analysis of the data, it was concluded that educational comic books positively affect reading comprehension. At the end of the experiment, it was observed that there was no significant difference between the two groups.

Keywords: Biography, Children's literature, Educational comic, Reading comprehension

Geliş/Received: 15.04.2025
Revizyon/Revision: 25.05.2025
Kabul/Accepted: 25.05.2025
Yayınlanma/Online: 30.06.2026

1. GİRİŞ

Bireylerin hayatlarında anlam kurabilmeleri okuma becerisini kazanmaları ile doğrudan ilişkilidir. Kişilerin hayatlarını etkileyen bu süreçler için okuma ve okunandan anlam kurma becerilerinin kazandırılması, eğitim ve öğretim sürecinde önemli bir yere sahiptir (Akyol & Çoban Sural, 2020). Eğitim öğretim sürecinde kullanılan okuma becerisinin günlük hayattaki işlerimizde de karşımıza çıkması kaçınılmazdır (Gürsoy & Göçer, 2021). Bu nedenle okumanın temel amacının, aktif ve etkili iletişimde anlam kurma süreci olduğu ifade edilmektedir (Akyol & Çoban Sural, 2020). Öğrencilerin okuma becerilerini sürekli olarak kullanmasıyla, okuma deneyimlerini artırarak farklı türleri okuyup, okumasını devamlı hale getirmesiyle okuma alışkanlığı kazandığı düşünülmektedir (Balci vd., 2012). Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak için çocuk edebiyatı ürünlerinin kullanılması önemlidir (Akyol, 2021). Çocuk edebiyatı ürünleri çocukların öz değerlendirme ve öz denetim becerilerinin gelişimini sağlayarak yaşam deneyimi sunmaktadır (Sönmez vd., 2021). Aynı zamanda çocuk edebiyatı ürünleri çocuğun zihni ve ruhi ihtiyaçlarını karşılayarak estetik duygularının gelişmesini sağlayan önemli unsurlardan biridir (Karaköse & Kodan, 2021).

Çocuk edebiyatı, 2-14 yaş arasındaki çocukların ihtiyaçlarını karşılayan edebi eserleri barındıran bir edebiyat alanıdır (Fırat, 2012). Edebi eğitimi; eleştirel düşünme becerisi, estetik duygu geliştirme ve yorumlama becerilerini geliştirmeye katkı sağlamaktadır. Bu tarz edebi ürünlerin hedef kitlelerinde çocukların bulunması, çocuklarda farklı bakış

açılarının oluşmasına ve okuma alışkanlığı kazanmasına destek olmaktadır (Kılıç, 2023). Çocuk edebiyatı alanında kullanılan ve okuma alışkanlığını kazandıracak türler arasında: şiir, masal, bilmece, biyografi, anı vb. içerikler bulunmaktadır (Temizyürek, 2003). Bu türlerin içerisinde bulunan biyografi, okuyucunun karakterleri rol model almasını, bu yolla farklı bakış açıları kullanmasını, konuya olan ilgisini artırmasını sağlamaktadır (Şimşek, 2007). Biyografi, yaşamında önemli işler yaparak ün kazanmış kişilerin hayat hikayelerinin güvenilir bilgilere dayalı anlatılarıyla oluşan yazılar olarak tanımlanmaktadır (Er, 2010; Lukens vd., 2018). Günümüzde bu tanım; ün kazanmanın şart olmadığı, toplumca benimsenen, sevilen ve saygı duyulan kişilerin örnek hayatlarının biyografi olarak aktarılabilmesi ifade edilmektedir (Gözetin vd., 2024). Biyografi türü öğretim aracı olarak kullanıldığı durumlarda, çocuklara bilim, sanat, spor ve edebiyat gibi alanlara yönelik teorik bilgilerin yanında; iyiye yönelme, saygı, sevgi ve rol model alma becerilerinin kazanılmasında da etkilidir (Er, 2010). Farklı yaşam tarzlarını ele alan biyografi türündeki kitaplarla karşılaşan çocukların, çoklu perspektif algılarının geliştiği görülmektedir. Çoklu perspektifler, çocukların farklı bakış açılarını karşılaştırarak onlardan dengeli çıkarımlar yapabilmeleri için bir bakış açısını diğer açılarla ilişkilendirerek çeşitli konular hakkında fikir üretebilmesini sağlamaktadır (Morgan, 2009). Biyografi merkezli metinlerin öğretimde kullanılması için anlatılan kişilere ait hayatların gerçekçi olması hatta kanıtlara dayanması önem arz etmektedir (Kıbrıs, 2000). Bu durumda biyografi yazarının, söz konusu biyografisi yazılan kişinin yaşamına ait bilgilere hâkim olması gerekmektedir. Bilim insanları, şairler, sporcular gibi. Biyografi metni çocuklara aktarılacağı için dili açık ve anlaşılır olmalıdır (Babacan, 2007).

Biyografi gibi birçok metin türlerinin çocuklara hitap etmesini sağlayacak en etkili yollarından biri görsel içerikli metinler olduğu ifade edilmektedir (Topkaya, 2014). Günümüzde teknolojik araçların çocuklarla buluşmaya başlamasıyla da birlikte görsel materyallerin daha çok dikkati çektiği görülmektedir (Gürsoy & Göçer, 2021). Okumanın görsel ve dilsel unsurların bir arada kullanılan içeriklerle sunulması bilginin kalıcılığını ve öğretimin eğlenceli hale gelmesini desteklemektedir. Öğrenmenin gerçekleşmesi için görsel ve dilsel unsurların bir arada kullanıldığı, öğretimi kalıcı hale getiren araçlardan biri çizgi roman olarak ortaya çıkmaktadır (Kaba vd., 2020). Çizgi romanlar art arda gelen çizgi resimler ve kişilerin diyaloglarına konuşma balonlarıyla yer vererek, resmin ve yazının bütünlüğünü sağlamaktadır. Çizgi romanlar hem resim hem de yazı uyumuyla bir kurgu sanatı kabul edilmektedir. Bu sayede okuyucu kendini metnin içinde hissederek merak duygusunu canlı tutmaktadır (Çetin Efe, 2019).

Çizgi romanlar ilk olarak 18. yüzyılda Ressam William Hogart'ın oluşturduğu resim serileri ile karşımıza çıkmıştır. Ardışık çizdiği resim serilerine yazıyı ve konuşma balonlarını da eklemesiyle birçok kaynakta çizgi romanın öncüsü olarak kabul edilmektedir (Çetin Efe, 2019). Çizgi romanlar dünyada hızlıca yayılınca birçok ülkede farklı tarzda sunulmuştur (Sefer, 2022). Japon kültürüne ait olan çizgi romanlar "manga" olarak tanınmaktadır. Mangalar; bilim kurgu, fantastik öğeler gibi temalardan oluşan Japon çizgi roman türüdür. Kelimenin kökeni incelendiğinde Japonca "man" sözcüğü "gelişigüzel" anlamında kullanılırken "ga" sözcüğü "resim" anlamına gelir ve bu sözcüklerin birleşiminden manga sözcüğünün anlamı oluşmaktadır (Araboğlu, 2020). Manga edebiyatı, görsel ifadelerin sunumu, kendine ait dili kültürel unsurları ve biçimsel yapısıyla (sağdan- sola ve sondan başa yazı akışı) diğer çizgi romanlardan ayrılmaktadır. Manga, Japon kültürünün dünyaya açılmasını sağlayan iletişim kanalı olmasıyla birlikte yan metinsel unsurların dikkat çekiciliğini dünyaya sunmaktadır (Mccloud, 2018). Manga metinleri hem görsel hem de dilsel metinlerden oluşan melez bir yapıda olduğu için zor konuları da anlaşılır hale getirme etkisine sahip olmaktadır (Murakami, 2009). Mangalar yazı akışı ve sunum tarzı ile belirli konularla doğru bilgiler yansıtabildikleri için okuyucuya eğitici özellik de sunabilmektedir. Eğlenerek öğrenme niteliğiyle yaşam boyu öğrenme sürecini devam ettirecek niteliktedir (Monobe & Ruan, 2020).

A. Araştırmanın Önemi

Çizgi romanlar öğretim materyali olarak kullanıldığında, yapı tarzında bulunan diyaloglar sayesinde çocuklar arasında iş birliği ve etkileşimi artırmaktadır (Kaba vd., 2020). Uluslararası okuma derneği ilkökul düzeyinde çizgi romanların önemli öğrenme araçları olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda sınıflarda çizgi roman kullanımının görsel ve yazılı sanatın da gelişmesiyle topluma katkı sağlayacağı ifade edilmektedir (Kaba vd., 2020). Çizgi romanlar eğitim sürecinde kullanıldığında öğrencilerin derslere olan ilgisinin arttığı ve derslere aktif katıldığı görülmektedir (Ünal & Demirkaya, 2019). Çizgi romanlar yapısı itibarıyla okuyucunun dikkatini çekerek, merak ve estetik duygularının gelişmesine fayda sağlamaktadır. Günümüzde dünya çocuk kitaplarına ait olan "Küçük Prens" kitabı olmak üzere, genç yetişkinlerin de ilgisini çeken Kafka, Dostoyevski, Shakespeare gibi yazarların da başyapıt eserleri çizgi romana çevrilmiştir. Aynı zamanda çizgi roman kitaplarına olan ilgi arttığı için kitap satış sitelerinde de çizgi roman kitaplarına ait kitapların sayısı artmıştır (Altunbay & Önal, 2018). Artan satışların da olmasıyla çizgi roman kullanımının öğrencinin okumaya olan motivasyonunu ve okuduğunu anlamaya etkisini ne düzeyde etkilediğini araştırmak önemlidir.

B. Alanyazındaki Çalışmalar

Çizgi romanları konu alan alanyazında birçok çalışma bulunmaktadır. Eğitici çizgi romanlar hakkında da alanyazında çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Bunlar; Leylak ve Say (2023); Şeker (2023); Ak vd. (2020); Kaba vd. (2020); Cansever (2019); Çam Türkan (2024); Gürsoy ve Göçer (2021); Topkaya (2014); Topkaya (2016); Ünal (2018); Esmer (2014); Aşçı (2020); Şimşek (2017); Karagöz (2018); Karabudak (2015); Çelik ve İlhan (2021); Şahan (2023); Kaba vd. (2020) tarafından yapılan eğitici çizgi romanlar üzerine incelemelerdir. İlhan ve Oruç (2019) yaptıkları araştırmada sosyal bilgiler dersinde çizgi roman kullanımını incelemişlerdir. Topkaya (2014) çalışmasında vatandaşlık ve demokrasi eğitimi

dersine yönelik eğitici çizgi roman kullanımının bilişsel ve duyuşsal öğrenmelere etkisini araştırmıştır. Çam Türkan (2024) çizgi roman türüyle tarihi değerleri tanıtmak için bilim insanlarını anlatan çizgi roman serisini incelemiştir.

C. Araştırmanın Amacı

Alanyazında yapılan bu çalışmalar incelendiğinde eğitici çizgi roman kitaplarıyla okuduğunu anlamaya yönelik deneysel çalışma yapılmadığı görülmektedir. Bu çalışmada bilim insanlarının yaşamlarını konu alan biyografi türündeki eğitici çizgi romanların ilkökul düzeyindeki çocukların okuduğunu anlamaya etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Deney grubundaki öğrencilerin (eğitici çizgi roman kitaplarını okuyan) okuduğunu anlama ön ve son test puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
2. Kontrol grubundaki öğrencilerin okuduğunu anlama ön ve son test puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
3. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin okuduğunu anlama son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

II. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin analizi açıklanmaktadır.

A. Araştırmanın Deseni

İlkokulda eğitici çizgi roman kitaplarının okuduğunu anlama düzeyini incelemeyi amaçlayan bu çalışma, nicel araştırma modellerinden yarı deneysel desen olarak tasarlanmıştır. Deneysel desenlerde amaç yapılan uygulamanın sonuca etkisini belirlemeye çalışmaktır (Creswell ve Plano Clark, 2011). Yarı deneysel desenin kullanılması grupların rastgele atandığından kaynaklanmaktadır (Keppel, 1991).

Tablo 1. Deney desen özeti.

Gruplar	Ön Test	Deney İşlem	Son Test
Kontrol	Okuduğunu Anlama Testi	3 Adet Biyografi Türü Resimli Çocuk Kitabı	Okuduğunu Anlama Testi
Deney	Okuduğunu Anlama Testi	3 Adet Biyografi Türü Çizgi Roman Türü	Okuduğunu Anlama Testi

B. Çalışma Grubu

Araştırma Düzce ilinde bir devlet okulunda öğrenim gören 3. sınıf öğrencilerinin katılımıyla yürütülmüştür. Araştırmada okuduğunu anlama düzeyi inceleneceği için bağımsız okuyucu olan 3. sınıf öğrencileri ile çalışma gerçekleştirilmiştir. 3. sınıfa devam eden öğrencilerin sessiz okuma yapma düzeyindedirler ve okuduklarından anlam çıkarabilirler. Bu düzeydeki çocuklar bağımsız okuyucu olarak nitelendirilir (Akyol, 2018). Deney ve kontrol gruplarında 18 öğrenci yer almaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi tercih edilmiştir (Büyüköztürk vd., 2013). Verilerin araştırmacının görev yaptığı okulda toplanması sebebiyle bu örnekleme yöntemi tercih edilmiştir.

C. Veri Toplama Araçları

Araştırmada verileri toplamak için okuduğunu anlama testi kullanılmıştır.

Okuduğunu anlama testi: Araştırmada öğrencilerin okuduğunu anlama düzeylerini belirlemek amacıyla aynı konulara değinen üç adet çizgi roman kitabına, üç adet de resimli çocuk kitabına göre araştırmacı tarafından oluşturulan üç adet soru-cevap testi kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan her kitap için birer test hazırlanmıştır. Testin hazırlanma sürecinde bir soru havuzu oluşturuldu. Temel eğitim alanında 3 uzmanın görüşüne sunulan bu havuzdaki her maddeye uzmanların 1'den 5'e kadar puan vermeleri istendi ve en çok puanı alan ilk 10 soru anlama ölçümü için kullanıldı.

Araştırmada kullanılan üç çizgi roman ve üç resimli çocuk kitabı tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Okuduğunu anlama testinde kullanılan çocuk kitapları.

Kitaplar	Yazarı	Yayın Evi	Türü
Çizgi Bilim Marie Cruie	Gökçe Akgül	Tübitak Yayınları	Çizgi Roman
Marie Cruie	Maria Isabel Sanchez Vegara	Martı Çocuk	Resimli Çocuk Kitabı
Çizgi Bilim Aziz Sancar	Tuba Sarıgül, Ayşegül Okutan & Burulhude Baykal	Tübitak Yayınları	Çizgi Roman
Aziz Sancar	İrem Savcı Köroğlu	Kaknüs Çocuk	Resimli Çocuk Kitabı
Ben Vecihi Hürkuş	Suat Turgut	Güneşyolu Yayınları	Çizgi Roman
Vecihi Hürkuş Bulutlarla Konuşan Adam	Beliz Yüksel	Ketebe Çocuk	Resimli Çocuk Kitabı

Araştırmada üçü çizgi roman, diğer üçü de resimli çocuk kitaplarından oluşmak üzere toplam 6 kitap kullanılmıştır.

Çizgi roman kitapları deney grubundaki öğrencilerle çalışılırken, resimli çocuk kitapları ise kontrol grubundaki öğrencilerle kullanılmıştır. İki grup ile çalışılan kitaplar aynı bilim insanının biyografisidir. Toplamda 3 farklı bilim insanının hayatını anlatan biyografi kitapları bulunmaktadır.

D. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın analizi için bir okuldan iki farklı şubenin 3. sınıf öğrencileri ile uygulanacağına karar verilmiştir. Bu sınıflardan deney grubu olan sınıfa bilim insanlarının biyografisini anlatan üç adet çizgi roman kitabı bireysel okuma için dağıtılmış, kontrol grubu olan diğer sınıfa aynı bilim insanlarının biyografisini anlatan resimli çocuk kitapları bireysel okuma için dağıtılmıştır. Resimli çocuk kitabını okuyacak öğrenciler kontrol grubu, çizgi roman kitabını okuyacak öğrenciler deney grubunu oluşturmuştur. Bu durumda çizgi roman kitaplarının okuduğunu anlamaya etkisini ölçmek için okuduğunu anlama testine ihtiyaç duyulmuştur. Araştırmacı, temel eğitim üzerinde uzman kişilere başvurarak anlama testini oluşturmuştur. Okuduğunu anlama testi, çizgi roman ve resimli çocuk kitaplarının içinde bulunan ortak bilgilere yönelik 5 adet çoktan seçmeli, 5 adet açık uçlu soru bulunan toplam 10 adet sorudan oluşturulmuştur. Soruların ve cevaplarının hem çizgi roman kitaplarında hem resimli çocuk kitaplarında olmasına dikkat edilmiştir. Okuduğunu anlama testi birkaç kez revize edildikten sonra uzmanların onayı doğrultusunda okuduğunu anlama testi hazır hale gelmiştir. Uygulama için gerekli olan kitaplar da temin edildikten sonra araştırmacıya konum olarak yakın olan bir devlet okulu tercih edilmiştir. Okul müdürü ile araştırma konusu üzerine konuşulmuş, araştırmanın detayları hakkında görüşülmüştür. Araştırmada okuduğunu anlama düzeyleri inceleneceği için bağımsız okuyucu olan ilkökul 3. sınıf öğrencileri ile çalışmaya karar verilmiştir (Akyol, 2018). Bu doğrultuda sınıflar belirlenmiş ve araştırmanın tüm detayları araştırmacı tarafından sınıf öğretmenlerine aktarılmıştır. Sınıf öğretmenlerine her kitabı her öğrencinin okuduğunu takip edebilmesi için çizelge verilmiştir. Bu sayede öğrencilerin hepsinin kitapları okuması sağlanmıştır. Araştırmacı ön testleri uygulamak için sınıf öğretmeni ile sınıfa girmiştir. Öğrencilere sadece kitapların tanıtımını yaptıktan sonra her iki sınıfta da eş zamanda ön testleri uygulamaya başlamıştır. Öğrencilerin sorulara rahatça cevap vermesi için test sonuçlarının bir puan ile değerlendirilmeyeceği araştırmacı tarafından sürekli hatırlatılmıştır. Öğrencilere testlerini tamamlaması için bir ders saati süre verilmiştir. Ön testler tamamlandıktan sonra öğretmenlerin kontrolüyle tüm öğrencilerin üç adet kitap okuması için iki hafta süre verilmiştir. Öğretmenler bu sürede okuyan öğrencileri belirlemek için çizelge tutmuştur. Böylece öğrencilerin okumaları tamamlandıktan sonra araştırmacı son testleri yapmıştır. İki sınıfa da eş zamanda son testler uygulanmıştır. Test sırasında yine puan değerlendirmesi olmadığı hatırlatılmıştır. Veriler tamamlandıktan sonra analiz süreci başlamıştır.

E. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde deney ve kontrol gruplarının anlama testi arasındaki farklılıkları belirlemek için veriler SPSS 25.0 (IBM Corp., 2017) kullanılarak analiz edilmiştir. SPSS programı ile verilerin normal dağılıp dağılmadığına bakılmıştır. Üç adet test kullanıldığı için üç testin de normalliği kontrol edilmiştir.

Tablo 3. Deney ve kontrol grubu normallik dağılımı.

Kitap	Testler	N	$\bar{X}$	SS	Çarpıklık	Basıklık
Marie Cruie	Ön test	36	3.86	1.33	-.878	-.391
	Son test	36	10.38	4.25	-.377	.292
Aziz Sancar	Ön test	36	4.66	2.0	.875	1.98
	Son test	36	13.27	4.3	.084	.686
Vecihi Hürkuş	Ön test	36	6.58	2.85	.956	1.15
	Son test	36	14.52	3.71	-.606	1.32

Deney ve kontrol gruplarına ait veriler incelenmeden önce bu verilerin normallik değerleri incelenmiştir. Alın yazına göre çarpıklık ve basıklık değerleri -2 ve +2 aralığında bulunduğunda normal dağılım gösterdiği ifade edilmektedir (George & Mallery, 2003). Deney ve kontrol gruplarının normallik testine ilişkin ön test ve son test puanları incelendiğinde, Marie Cruie kitabı (zskew = -.878, zkurt = -.391), Aziz Sancar kitabı (zskew= .875, zkurt= 1.98) ve Vecihi Hürkuş kitaplarının (zskew= .956, zkurt=1.15) normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Uygulanan testler için normallik varsayımına uyulduğundan parametrik testlerden bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır.

III. BULGULAR VE TARTIŞMALAR

Bilim insanlarının biyografisini anlatan çizgi roman kitaplarını okuyan deney grubu ve aynı bilim insanlarının biyografisini anlatan resimli çocuk kitaplarını okuyan kontrol grubu öğrencilerinin okuduğunu anlama testi puanlarına (ön test, son test) ilişkin bulgular verilerin analizi bölümünde verilmiştir.

Deney ve kontrol grubuna yapılan testlerin normal dağılımı sağladığı tespit edildikten sonra ön test ve son test puanlarına ilişkin bağımsız gruplar t-testi yapılmıştır. Marie Cruie kitabına ait okuduğunu anlama testi puanlarına ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 4. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Marie Cruie kitabı anlama testi puanlarına ilişkin bağımsız gruplar *t*-testi sonuçları.

Testler	Grup	N	$\bar{X}$	SS	<i>t</i>	<i>p</i>
Ön test	Kontrol	18	3.83	1.46	-.123	.903
	Deney	18	3.88	1.23		
Son test	Kontrol	18	12.33	2.89	3.04	.004
	Deney	18	8.44	4.57		

Tablo 4'te görüldüğü üzere, Marie Cruie biyografisini çizgi roman kitabından okuyan deney grubu öğrencilerinin deney öncesi anlama ön testi puanları ($\bar{X} = 3.88$) iken, deney sonrasında yapılan son test puanları ($\bar{X} = 8.44$) olmuştur. Marie Cruie biyografisini resimli çocuk kitabından okuyan kontrol grubu öğrencilerinin deney öncesi anlama ön testi puanları ($\bar{X} = 3.83$) iken, deney sonrasında yapılan anlama testi puanları ($\bar{X} = 12.33$) olarak artmıştır. Buna göre deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin anlama testi puanlarının ön teste göre son testte arttığı görülmektedir. Ancak kontrol grubundaki öğrencilerin anlama düzeyindeki artışın deney grubundaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Deney sonucuna bakıldığında kontrol grubu öğrencilerinin lehine okuduğunu anlama testi puanlarında anlamlı bir fark tespit edildiği görülmektedir ($t(34)=3.04, p=0.004$).

Tablo 5. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Aziz Sancar kitabı anlama testi puanlarına ilişkin bağımsız gruplar *t*-testi sonuçları.

Testler	Grup	N	$\bar{X}$	SS	<i>t</i>	<i>p</i>
Ön test	Kontrol	18	4.6	1.98	-.083	.935
	Deney	18	4.6	1.23		
Son test	Kontrol	18	13.2	2.89	-.076	.940
	Deney	18	13.3	4.57		

Tablo 5 incelendiğinde, Aziz Sancar biyografisini çizgi roman kitabından okuyan deney grubu öğrencilerinin deney öncesi anlama ön testi puanları ($\bar{X} = 4.6$) iken, deney sonrasında yapılan son test puanları ($\bar{X} = 13.3$) olmuştur. Aziz Sancar biyografisini resimli çocuk kitabından okuyan kontrol grubu öğrencilerinin deney öncesi anlama ön testi puanları ($\bar{X} = 4.6$) iken, deney sonrasında yapılan anlama testi puanları ($\bar{X} = 13.2$) olarak artış göstermiştir. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin anlama testi puanlarının ön test sonuçlarına göre son testte arttığı görülmüştür. Deney sonucuna göre iki grup arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, anlama testinin sonuçlarının homojen dağıldığı tespit edilmiştir. ($t(34)=-.076, p=.940$).

Tablo 6. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Vecihi Hürkuş kitabı anlama testi puanlarına ilişkin bağımsız gruplar *t*-testi sonuçları.

Testler	Grup	N	$\bar{X}$	SS	<i>t</i>	<i>p</i>
Ön test	Kontrol	18	6.6	1.46	.173	.864
	Deney	18	6.5	1.23		
Son test	Kontrol	18	15.05	2.89	1.31	.197
	Deney	18	13.44	4.57		

Tablo 6 incelendiğinde, Vecihi Hürkuş biyografisini çizgi roman kitabından okuyan deney grubu öğrencilerinin deney öncesi anlama ön testi puanları ($\bar{X} = 6.5$) iken, deney sonrasında yapılan son test puanları ($\bar{X} = 13.44$) olmuştur. Vecihi Hürkuş biyografisini resimli çocuk kitabından okuyan kontrol grubu öğrencilerinin deney öncesi anlama ön testi puanları ($\bar{X} = 6.6$) iken, deney sonrasında yapılan kontrol grubu öğrencilerinin anlama testi puanları ($\bar{X} = 15.05$) olarak artış göstermiştir. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin anlama testi puanlarının ön test sonuçlarına göre son testte arttığı görülmüştür. Deney sonucuna göre kontrol grubunun lehine olmak üzere anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($t(34)=-1.31, p=.197$).

Tablo 7. Deney grubu öğrencilerinin ön test son test anlama puanlarına ilişkin sonuçlar.

Grup	N	$\bar{X}$	SS	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Deney Ön Test (Marie Curie)	18	3.88	1.23	17	-4.13	.000**
Deney Son Test (Marie Curie)	18	8.44	4.58			
Deney Ön Test (Hürkuş)	18	6.50	3.14	17	-7.12	.000**
Deney Son Test (Hürkuş)	18	13.44	4.27			
Deney Ön Test (Aziz Sancar)	18	4.66	1.81	17	-7.29	.000**
Deney Son Test (Aziz Sancar)	18	13.33	5.13			

* $p<.05$, ** $p<.001$

Tablo 7 incelendiğinde, deney grubunda seslendirilen çizgi romanları ön testten son teste okuduğunu anlama puanları üzerindeki etkisinin gerek Marie Criue ($p<.001$) gerek Hürkuş ($p<.001$) gerekse Aziz Sancar ($p<.001$) kitaplarında anlamlı farka yol açtığı görülmektedir.

Tablo 8. Kontrol grubu öğrencilerinin ön test son test anlama puanlarına ilişkin sonuçlar.

Grup	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Kontrol Ön Test (Marie Curie)	18	3.88	1.46	17	-10.10	.000**
Kontrol Son Test (Marie Curie)	18	12.33	2.89			
Kontrol Ön Test (Hürkuş)	18	6.66	2.61	17	-17.76	.000**
Kontrol Son Test (Hürkuş)	18	15.06	2.96			
Kontrol Ön Test (Aziz Sancar)	18	4.66	2.22	17	-13.64	.000**
Kontrol Son Test (Aziz Sancar)	18	13.22	3.42			

* $p<.05$, ** $p<.001$

Tablo 8 incelendiğinde, kontrol grubunda seslendirilen resimli kitapların ön testten son teste okuduğunu anlama puanları üzerindeki etkisinin gerek Marie Curie ($p<.001$) gerek Hürkuş ($p<.001$) gerekse Aziz Sancar ($p<.001$) kitaplarında anlamlı farka yol açtığı görülmektedir.

IV. SONUÇLAR

Bu araştırma eğitici çizgi roman kullanımının okuduğunu anlama başarısı üzerindeki etkisi incelemek amacıyla yapılmıştır. Böylece eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin anlama düzeyine ne derece etki ettiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın bulgularına bakıldığında, eğitici çizgi roman kitaplarını okuyan deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir artışın olduğu görülmektedir. Bu durumda öğrencilerin eğitici çizgi roman kitaplarını okuduklarında anlamaya etki sağladığı sonucuna ulaşılmaktadır. Karagöz'ün (2018), ve İlhan ve Oruç'un (2019) yaptığı çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Karagöz (2018) eğitici çizgi romanların okuduğunu anlama stratejileri üzerine incelemesini gerçekleştirmiştir. Yapılan bu inceleme sonucunda eğitici çizgi romanların kullanıldığı çalışmalarda öğrencilerin okuma başarısının arttığı, öğrencilerin sürece eğlenceli bakış açısı sunduğu gözlemlenmiştir. Bu araştırma sonuçları ile de karşılaştırıldığında eğitici çizgi romanların okuduğunu anlamaya etkisi olduğu benzerlik göstermektedir. İlhan ve Oruç (2019) sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının ortaokul öğrencilerinde başarı ve motivasyona etkisini araştırmıştır. Yapılan bu araştırmada deney grubu öğrencileri 19, kontrol grubu öğrencileri ise 20 kişi olmasına rağmen eğitici çizgi roman kullanımının başarı ve motivasyonu arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Eğitici çizgi romanların okuduğunu anlamaya etkisinin incelendiği bu araştırmada ön test ve son test puanları karşılaştırıldığında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Böylece iki araştırma sonucu incelendiğinde eğitici çizgi romanlarının olumlu etkisi olduğu görülmektedir.

Ünal ve Demirkaya (2019) çalışmasında sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin başarısını ve derse karşı tutumunu incelemiştir. Bu inceleme doğrultusunda eğitici çizgi romanların öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediği ancak öğrencilerin derse yönelik tutumlarında bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Eğitici çizgi roman kullanımının okuduğunu anlamaya etkisinin olumlu olduğu görüldüğünden Ünal ve Demirkaya'nın (Ünal & Demirkaya, 2019) çalışmasının sonuçlarıyla farklılık görülmektedir. Eğitici çizgi romanları eğitimde kullanarak olumlu bir etki sağladığını alanyazında yapılan çalışmalar da desteklemektedir. (Carry, 2004; Hosler & Boomer, 2011; İlhan, 2016; Palaz, 2010; Topkaya, 2014).

Araştırmada deney grubu ile aynı konuya ait çizgi romanın karşılığı olarak resimli çocuk kitaplarını okuyan kontrol grubu öğrencilerine de uygulanan ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Bu durumda iki grubun okudukları kitaplara dair yapılan anlama testi sonucu bağımsız gruplar *t*-testi ile incelenmiştir. Böylece Marie Criue ve Vecihi Hürkuş kitaplarında kontrol grubunun lehine anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Aziz Sancar kitabında ise homojen bir dağılım tespit edilerek, eğitici çizgi roman kitaplarının anlamaya etkisinin resimli çocuk kitaplarını anlamaya etkisinden daha üstün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Resimli çocuk kitaplarının okuduğunu anlama becerisini geliştirdiğini destekleyen alanyazında birçok çalışma bulunmaktadır. Baş ve Kardaş (2014) yaptıkları araştırmada ilkökul öğrencilerinin görsel okuma becerisi ile okuduğunu anlama becerisi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonucunda görsel okuma becerisi ile okuduğunu anlama becerisi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Böylece araştırmada okuduğunu anlama becerisinin eğitici çizgi romana göre resimli çocuk kitaplarının lehine olması görsel okumanın iki tür kitapta da bulunmasından kaynaklandığı şeklinde açıklanabilir. Kayhan (2010) yaptığı çalışmada ilkökul birinci kademede öğrenim gören çocuklarla okuduğunu anlama, sözcük bilgisi, görsel algı ve kısa süreli bellek arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan çalışmada anlamlı ilişki bulunmuştur. Resimli çocuk kitapları ve eğitici çizgi romanlar görsel algıyı desteklediğinden okuduğunu anlama becerisini etkilemektedir.

Eğitici çizgi romanların öğretmen ve öğrencinin motivasyonunu olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Önceki araştırmalar da göz önünde bulundurulduğunda, eğitici çizgi romanlarda bulunan diyaloglar okuyucunun sosyal

becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bu durum öğrencilerin çizgi romandaki karakterlerle bağ kurmasını sağlayarak; onların hayatlarını örnek alma, yeteneklerini keşfetme ve hedeflerini belirlemelerine destek olabilmektedir. Eğitici çizgi romanların, karakterleri yansıtmaları ve diyaloglardan oluşması sebebiyle biyografi türü olarak kullanıldığında öğrencilerin hayatlarına dokunabilmesi mümkündür. Bu sayede eğitici çizgi romanlar gerçek hayatla bütünleşerek okuyucunun hayata dair ders çıkarmasını sağlamaktadır.

A. Öneriler

Eğitici çizgi roman okuyan öğrencilerin okuduğunu anlama düzeyinde artış görülmüştür. Eğitici çizgi romanların öğrencilerin dikkatini çektiğini ve okumaya yönelik ilgisini artırabileceği düşünülmektedir. Bu durum göz önüne alındığında eğitici çizgi romanların öğretimde ders materyali olarak kullanılması öğrencilerin derslere aktif katılımını destekleyebilir.

Yapılan araştırmaya göre deney grubu öğrencilerinin eğitici çizgi roman kitaplarını okuması ile kontrol grubu öğrencilerinin resimli çocuk kitaplarını okuması aynı etkiyi sağlamaktadır. Alanyazın incelendiğinde resimli çocuk kitaplarının da okuma başarısını artıracak nitelikte olduğu görülmektedir. Bu çalışmadaki deney grubu öğrencileri ve kontrol grubu öğrencilerinin sayısının çoğaltılmasıyla araştırma sonuçları değişiklik gösterebilir. Araştırmada kullanılan çizgi roman kitaplarının karşısında hikâye, masal vb. türde farklı kitaplar tercih edilerek yeni bir çalışma oluşturulabilir.

B. Sınırlılıklar

Bu çalışma eğitici çizgi roman kitaplarının okuduğunu anlamaya etkisini ortaya koyarken bazı sınırlılıklara sahiptir. Çalışmaya ait sınırlılıkların ilki çalışma grubu katılımcılarının 3. sınıf düzeyinden seçilmesidir. Bu durum çalışmanın sonuçlarının tek bir düzeyi etkilediğini göstermektedir. Çalışmanın farklı sınıf düzeylerinde de yapıldığı takdirde sonuçlar daha geniş kapsamlı ele alınabilecektir.

Çalışmada yer alan bir diğer sınırlılık ise öğrencilerin okuduğunu anlama durumunu ölçmek için tek aracın kullanılmasıdır. Anlamayı ölçmek için birden fazla test ile ölçülmesi durumunda çalışmanın sınırlılıkları genişletebilmektedir. Gelecek araştırmalarda anlama testlerinin birden fazla kullanılması önerilir.

BEYANLAR

Teşekkürler: Yazarlar herhangi bir kişi veya kuruma teşekkür etmek istememektedir.

Yazar Katkıları: Birinci yazar: Yazım, orijinal taslak, metodoloji, araştırma, veri düzenleme, analiz, kavramsallaştırma. İkinci yazar: Yazım, inceleme ve düzenleme, metodoloji, veri düzenleme, analiz.

Çıkar Çatışması: Yazar/yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir dış finansman alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nde belirtilen tüm etik ilkelere uyulmuştur. 19.12.2024 tarihinde Düzce Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından 2024/414 karar sayısı ile izin verilmiştir.

İntihal Beyanı: Bu makale intihal açısından değerlendirilmiş ve herhangi bir intihal vakası tespit edilmemiştir.

YZ Araçlarının Kullanımı: Yazarlar, bu makalenin hazırlanmasında Yapay Zekâ (AI) araçlarının kullanılmadığını beyan ederler.

KAYNAKLAR

- Ak, M. M., Erdoğan, M. F., & İlhan, G. O. (2020). Görsel bir öğretim materyali olarak dijital çizgi roman tasarımı: Gezdim, gördüm, öğrettim. *Journal of History School*, 13(47), 2458-2484. <https://doi.org/10.29228/JOH.44172>
- Akyol, H. (2018). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi* (16. bs.). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akyol, H., & Çoban Sural, Ü. (2020). Developing reading, reading comprehension and motivation: An action research study. *Education and Science*, 46(205), 69-92. <https://doi.org/10.15390/EB.2020.8977>
- Akyol, H. (2021). *Programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri* (11. bs.). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Altunbay, M., & Önal, A. (2018). Comic books in the cultural identity construction: A comparative analysis (The sample of Red Kit and Tommiks). *The Journal of Turk & Islam World Social Studies*, 5(16), 333-349. <https://doi.org/10.16989/TIDSAD.1500>
- Araboğlu, A. (2020). Hemen hemen aynı şeyi yaşamak: Türkçe' de manga Shakespeare. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 9(66), 190-199. <https://doi.org/10.7816/IDIL-09-66-02>
- Aşçı, A. U. (2020). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan çizgi romanların değerler eğitimi açısından incelenmesi. *The Journal of International Social Research*, 13(69), 868-889.

- Babacan, M. (2007). *Yazılı ve sözlü anlatım*. 3F Yayıncılık.
- Balcı, A., Uyar, Y., & Büyükkız, K. K. (2012). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları, kütüphane kullanma sıklıkları ve okumaya yönelik tutumların incelenmesi. *Turkish Studies*, 7(4), 965-985.
- Baş, Ö., & Kardaş, N. (2014). İlköğretim öğrencilerinin görsel okuma becerisi ile okuduğunu anlama becerisi arasındaki ilişkisinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1).
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (26. bs.). Pegem Akademi.
- Cansever, C. (2019). *Çizgi romanda kahraman olgusu ve kimliklendirme göstergesi olarak kostüm* [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2011). *Designing and conducting mixed methods research* (2nd ed.). Sage.
- Çam Türkan, Ç. (2024). Çizgi roman türüyle tarihi değerleri tanıtmak: Bilim insanları çizgi roman serisi. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 11(108), 1159-1168. <https://doi.org/10.5281/zenodo.12603269>
- Çelik, K., & İlhan, G. O. (2021). Çocuk haklarına yönelik eğitici çizgi roman: "Sadece biriyim". *Türkiye Eğitim Dergisi*, 6(1), 262-279. <https://izlik.org/JA39HM58HP>
- Çetin Efe, Ş. (2019). *Çocuk edebiyatı kapsamında çizgi romanlaştırılan dede korkut hikâyelerinin yapı ve eğitsel değerler yönünden incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Er, H. (2010). *Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında ilköğretim öğrencilerinin "biyografi" kullanımına ilişkin görüşleri* [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Esmer, B. (2014). *Çizgi romanların çocuk eğitimi açısından incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Fırat, H. (2012). Çocuk edebiyatının Türkçe eğitimindeki yeri: Biyografi örneği. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 44-56. <https://izlik.org/JA29KX24ZA>
- George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for windows, step by step, a simple guide and reference* (4th ed.). Allyn and Bacon.
- Gözetin, S., Şimşek, Z., İrişik, S., Yaman, G., Uz, M., Gündoğan, H. K., & Özkan, H. (2024). Sosyal bilgiler 4. ve 5. sınıf ders kitaplarında biyografi kullanımının incelenmesi. *Black Sea Journal of Public and Social Science*, 7(1), 14-21. <https://doi.org/10.52704/bssocialscience.1334597>
- Gürsoy, H. C., & Göçer, A. (2021). Okuma saatlerinde hikaye kitabı ve çizgi roman okumayla ilgili öğrenci görüşleri (köy okulu örneği). *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(1), 306-331. <https://izlik.org/JA84RZ76RM>
- Hosler, J., & Boomer, K. B. (2011). Are comic books an effective way to engage nonmajors in learning and appreciating science? *CBE—LifeSciences Education*, 10(3), 309-317. <https://doi.org/10.1187/cbe.10-07-0090>
- İlhan, G. O. (2016). *Sosyal bilgiler öğretiminde çizgi romanların kullanımı* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- İlhan, G. O., & Oruç, Ş. (2019). Comic Books Use in Social Studies Lesson: Texas History. *Education and Science*, 44(198), 327-341. <https://doi.org/10.15390/EB.2019.7830>
- Kaba, G., Şin, M., & İlhan, G. O. (2020). Eğitimde dijital çizgi roman tasarımı: Etkin vatandaş bilge. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 13(83), 107-123. <https://doi.org/10.29228/JASSS.46636>
- Karabudak, N. (2015). *Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanan çocuk roman ve çizgi romanlarının tematik incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Karagöz, B. (2018). Eğitici çizgi romanların disiplinler arası içeriklerinin belirlenmesi ve okuduğunu anlama stratejilerine uygulanabilirliği: Adam olmuş çocuklar ile kahraman kadınlarımız serisi örneği. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 637-661. <https://doi.org/10.17556/erziefd.401083>
- Karaköse, M. V., & Kodan, H. (2021). Examination of 6-10 years old children's books in qualities of internal and external structure of children's literature. *Research in Reading and Writing Instruction*, 9(2), 96-109. <https://doi.org/10.35233/oyea.928876>
- Kayhan, E. Ö. (2010). *İlköğretim birinci kademe çocuklarında okuduğunu anlama ile sözcük bilgisi, görsel algı ve kısa süreli bellek arasındaki ilişki* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Keppel, G. (1991). *Design and analysis: A researcher's handbook* (3rd ed.). Prentice Hall PTR.
- Kıbrıs, İ. (2000). *Uygulamalı çocuk edebiyatı*. Eylül Kitap ve Yayınevi.
- Kılıç, N. (2023). Öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında çocuk edebiyatının rolü üzerine sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Ulusal Özgün Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 124-141.
- Leylak, D., & Say, S. (2023). Sınıf öğretmenlerinin eğitici çizgi romanlar ile ilgili görüşleri. *Journal of Education and New Approaches*, 6(1), 96-127. <https://doi.org/10.52974/jena.1268284>
- Lukens, R. J., Smith, J. J., & Coffel, C. M. (2018). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış* (Çev. C. Pamay). Erdem Yayıncılık.
- Mccloud, S. (2018). *Çizgi romanı anlamak*. Sırtlan Kitap.
- Monobe, G., & Ruan, J. (2020). Analysis of popular educational manga onwards war II for students in Japan. *Journal of Peace Education*, 17(3), 241-262. <https://doi.org/10.1080/17400201.2020.1819216>
- Morgan, H. (2009). Picture book biographies for young children: a way to teach multiple perspectives. *Early Childhood Education Journal*, 37, 219-227. <https://doi.org/10.1007/s10643-009-0339-7>

- Murakami, S. (2009). Manga as an educational medium. *The International Journal of the Humanities*, 7(10), 47-56. <https://doi.org/10.18848/1447-9508/CGP/v07i10/42761>
- Palaz, T. (2010). *İlköğretim 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinde karikatür kullanmanın öğrenci başarısına ve derse karşı tutumuna etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Sefer, H. (2022). *Yazının çizgileşmesi: klasiklerin çizgi roman çevirisi* [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Sönmez, M., Durmaz, M., Topçam, A. B., & Çetinkaya, F. Ç. (2021). Sınıf öğretmenlerinin çocuk edebiyatına yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(2), 531-542. <https://doi.org/10.16916/aded.879211>
- Şahan, Z. (2023). *Fen bilimleri öğretiminde eğitici dijital çizgi roman materyali tasarımı ve materyalin kullanımının akademik başarıya etkisi* [Yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Şeker, S. (2023). *İlkokul sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi romanların kullanımı: Bir eylem araştırması* [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Şimşek, A. (2007). Türkiye'deki sosyal bilgiler öğretimi alanı çocuk edebiyatı ürünlerinden yararlanma bağlamında çağdaş dünyanın neresindedir? In S. Sever (Ed.), *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (ss. 131-143). Ankara Üniversitesi.
- Şimşek, Z. C. (2017). *Farklı kitap okuma tekniklerinin 48-66 ay grubu çocuklarının dil gelişimine olan etkileri* [Doktora tezi, Pamukkale Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Temizyürek, F. (2003). Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatının önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13, 161-167. <https://izlik.org/JA52PR72ZN>
- Topkaya, Y. (2014). *Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersinde eğitici çizgi roman kullanımının bilişsel ve duyuşsal öğrenmelere etkisi* [Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Topkaya, Y. (2016). Doğal çevreye duyarlılık değerinin aktarılmasında kavram karikatürleri ile eğitici çizgi romanların etkililiğinin karşılaştırılması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(34), 259-272. <https://izlik.org/JA23EE49LT>
- Ünal, O., & Demirkaya, H. (2019). Eğitici çizgi romanın sosyal bilgiler dersinde kullanılmasına yönelik yarı deneysel bir çalışma. *International Journal of Geography Education*, 40, 92-108. <https://doi.org/10.32003/iggei.569650>